

مجموعه تماشای شهر (۳)

آسمانِ لندن زیاده می بارد

لندن به روایت مسافران دوره قاجار
علی اکبر شیروانی

www.ketab.ir

سیرشناسه:
عنوان و نام پدیدآور:
مشخصات نشر:
مشخصات ظاهری:
فروست:
شابکه:
وضعیت فهرست نویسی:
موضوع:
موضوع:
شناسه افزوده:
رده بندی کنگره:
رده بندی دیویی:
شماره کتابشناسی ملی:

شیروانی، علی اکبر. ۱۳۶۰
آسمان لندن زیاده می بارده لندن به روایت مسافران قاجاری
دبیری و تدوین علی اکبر شیروانی: تحقیق محمدمهدی پرچگوهی.
تهران - نشر اطراف، ۱۳۹۶.
۲۲۸ ص.
مجموعه تماشای شهر؛ ۳
دوره ۵-۲-۹۶۸۸۴-۶۰۰-۹۷۸
جلد ۷۳-۸-۹۶۸۸۴-۶۰۰-۹۷۸
فیبا
سفرنامه های ایرانی -- قرن ۱۳ ق.
لندن (انگلستان) -- سیر و سیاحت
پرچگوهی، محمدمهدی. ۱۳۷۳
DSR ۱۳۲۵/۹۱۵
۹۵۵/۰۷۴۰۴۲
۴۸۴۷۰۳۳

مجموعه نمایش مهر (۳)
آسمان لندن زیبا می‌باشد

دبیری و تدوین: علی اکبر شیرازی
تحقیق: محمد مهدی پرچمی

مدیر هنری: کیارنگ علایی
طراح جلد: حسین اسکندری
صفحه آرا: محمدرضا لری چی
بازبینی نهایی متن: محمد مهدی حیدری
ناظر چاپ: محمد حسین دوست محمدی
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۶۸۸۴-۸-۷

چاپ اول: ۱۳۹۶، ۱۰۰۰ نسخه

همه حقوق چاپ و نشر این اثر برای «نشر اطراف» محفوظ است.
هر گونه تکثیر، انتشار و بازنویسی این اثر یا قسمتی از آن به هر شکل و شیوه
(چاپی، کپی، صوتی، تصویری، الکترونیکی) بدون اجازه کتبی ناشر ممنوع است.

اطراف

تهران، خیابان گل‌نپی، خیابان شهید ناطق‌نوری، کوی رضاییگ، پلاک ۹.

تلفن: ۲۲۸۵۵۲۴۷، Atraf.ir

@atrapublication | Email: atrafpub@gmail.com

مقدمه ... ۹

بی ادبیت و نیک ذاتی ... میرزا صالح ... ۱۳

شتران و ما با پسران رعنا ... میرزا فتاح خان ... ۴۱

خانم امان و اشراف ... حاجی پیرزاده ... ۵۱

لباس های ده خورشید شمعشع ... ناصرالدین شاه ... ۶۳

دعای تپانچه ... رضاقلی میرزا ... ۹۳

منسوب به فراموشی ... ابوطالب خان ... ۱۱۱

مثل دنباله بادبادک ... سطران بین شاه ... ۱۳۳

از رسیده و نارس ... حاج سیاح ... ۱۴۳

اعلی حضرت اقدس همایون ... عماد سلطنته ... ۱۶۷

خواب بر خیل خیال ... ابوالحسن خان ... ۱۷۳

آقا کوچولو و خانم کوچولو ... صحافباشی ... ۲۰۱

منابع ... ۲۱۶

شرح کلمات ... ۲۱۷

مکان ها ... ۲۱۹

نام ها ... ۲۲۲

مقدمه

وجود سرتاسر خیال در خیال است.

ابن عربی

مساحت، بناهای شاخص، بافت، و معماری شهری، کوچه‌ها و خیابان‌ها، تاریخچه شهر، احیاناً افراد شاخصی که در شهر متولد شده‌اند یا زیسته‌اند، اتفاقات به یادماندنی تلخ و شیرین و هیجان‌انگیزی از این دست و پر پیدای هر شهر است. اینها دستاویزهایی است برای آنان که برای هر چیزی عین و حقیقتی قائل‌اند و عین و حقیقت را جر در پیداهای مجرورند، اما غافل‌اند از این که در نگاه به هر یک از همین پیداهای شهر پیدای دیگری را حذف می‌کنند و در انتخاب، خیال خفته است؛ چه رسد به نا پیداهایی که شهر را به طول و عرض جغرافیایی فرو می‌کاهد، کسی که بنا را بر مدعیان را مد نظر قرار می‌دهد، شخصی که در دل تاریخ می‌خواهد شهر را شناساند و دیگر نگاه‌ها به شهر هر کدام خواسته یا ناخواسته خیال را در کار دارند. دخیل کرده‌اند و همه‌اما و اگرها برای توجیه انتخابشان، به بی‌اعتمادی به خیال برمی‌گردند و نمی‌دانند چه جای مرتفعی دارد خیال و چه غافل‌اند از تکیه بر آن. خیال اما اسب راهواری نیست که به آسانی سواری دهد و کام بخشد. خیال در آمیزش با واقعیت پروار می‌شود و به جان می‌نشیند. اگر گراشی را از شهری به دروغ یا مبالغه متهم می‌کنیم از آن روست که

گزارشگر مسلط بر مهمیز خیال نیست و نمی داند چه میزان خیال را بر چه اندازه واقعیت عرضه کند که آثر نه شور باشد و نه بی نمک. گفته معروف «همه حقیقت نزد همه آدمیان است» - در نگاهی - به این معناست که حقیقت با خرده خیال های مردمان می آمیزد و هیچ کس همه خرده خیال های همه مردمان را ندارد.

خیال با یک جانشینی ضعیف می شود، می پوسد و می پژمرد. اندک اندک کسانی که توانائی و قوه آن را داشته باشند که خیالشان را در گوشه ای پرواز دهند؛ شاید از داستان نویسان برخی چنین اند. به گمانم هیچ چیز در سفر خیال پرور نیست و خیال نه به معنای ساختن و بافتن که به معنای دیدن نادیدنی ها و شنیدن ناشنیدنی ها و بوئیدن بی بوهاست. ناگفته بماند که خیال، چون دیگر قوای انسانی، نیاز به پرورش دارد و تجربه های داشته نرفته خیال، مسافر را صیقل می دهد و می تراشد. سفرنامه محصول خیال مسافر است با حقیقت؛ حقیقت های پیدا، حقیقت های ناپیدا. آنچه سفرنامه را خواندنی می کند ترکیب این دو است و در قیاس سفرنامه ها با یکدیگر نیز آن سفرنامه که ترکیب مناسبی از دو عنصر تخیل و حقیقت داشته باشد خواندنی تر است و ماندگارتر. به نظر می رسد هیچ جا به اندازه شهر برای مسافر سفر، نگه راندن مقدار مشخصی از خیال را با واقعیت ترکیب کند. شهر فراز و فرو و بالا و پائین دارد و عناصر ناپیدای فراوان. ما در شهر خودمان و با شهر خودمان، آشنا داریم که از نگاه خیال انگیز باز می دارلمان. شهرهای دیگر، شهرهایی که در سفر می شناسیم، برایمان غریبه اند و برای غریبه ها هزار نقشه می شود که هزار خیال می شود پروازند.

پدران ما با سفر چنین بودند، ما نیز چنینیم. اجداد ما سفر می کردند برای پیدا کردن حقیقت و خیال راهنما و راهبر آنها بود، ما نیز چنینیم. سفر به شهرهای دور و دیر یاب برای گذشتگان جذاب تر بود تا شهرهای نزدیک و زود یاب، ما نیز چنینیم. اما تلخ یا شیرین، بدانیم یا ندانیم همچنان در سایه

خیال آنها زیست و سفر می‌کنیم و آنها بعضی‌شان در سایه خیال دورتری بودند و بعضی خود خیال‌آفرین. خیال آمیخته با حقیقتی که در سفرنامه‌های دوران قدیم می‌بینیم راه‌های اصلی سفرهای امروزی را می‌سازد؛ خیالی که دربارهٔ پاریس، استانبول، لندن، سن پترزبورگ و بمبئی داریم رگه‌های آشکاری از خیال‌های گذشتگان دارد. مجموعه «تماشای شهر» در جست‌وجوی آن خیال است تا هم نسبت ما با گذشتگان روشن شود و هم نسبت ما با این شهرها و از این رهگذر در خیال‌هایمان هم تجدیدنظر کنیم. برای بازخوانی خیال مسافران دورهٔ قاجار بیش از اهتمام به دغدغه‌های طب و سخت‌مورخان و پژوهشگران، کوشیده‌ام به روایتی برسم که خواننده با ای مخاطب شیرین و خیال‌انگیز باشد. در کتابی که در دست دارید رعایت امری خواننده در رسم الخط و علائم ویرایشی مراعات شده و همچنین شرح، خنثی کلمات و جملات مشکل در پایان کتاب افزوده شده است که به هیچ‌نوع مدعی ارائهٔ تمام معانی کلمه نیست. در حالی که در سال‌های باستان قرن سیزدهم شمسی بر سر ضبط نام‌ها و اعلام اجنبی به فارسی اختلاف نظر وجود دارد، پافشاری بر ضبط کهن اعلام عبث بود؛ بنابر ضرورت، همهٔ اعلام به اساس ضبط شایع امروزی تغییر یافته است. معتقدم بخشی از سانس‌ریزی که با صحیح و غلط می‌شناسیمش از وضعیت عمومی جامعه ناشی شده و همین دیدگاه باعث شد پا از این فراتر نگذارم و غلط‌ها و خطاهای نگارشی و فنی را به شکل و سیاق سابق حفظ کنم.

آنچه در دست دارید شکل نمی‌گرفت مگر با لطف و حمایت پژوهشگران نشر اطراف و سرکار خانم نفیسه مرشدزاده‌یی پایان‌سپاس ایشان را.